ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 82

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ

ՕՐԱԳԻՐ

ՇԱԲԱԹ 2 ՅՈՒՆԻՍ 1845

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Այս օրագրութեան ով որ կը բաղձայ բաժանորդ գրուիլ, մեծի Արշալոյսեան տպարանը ... Տօրոսեան Յարութիւն հասարակաց ... մէկ տարւոյն գինը 125 դահեկան ։ Ի Պոլիս ... ի Պարսկ Աշխարհ ... Աղաւնեան ... ։ Ի Տփխիս ... ։

Զմիւռնիա Ս. Երուսաղէմ ... Պօլիս ... ։ Ի Ռուսաստան ... ։ Ի Նախիջեւան ... ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիա 2 Յունիս ։

Ցայսօրուան օրագրոյս երրորդ տարւոյն առաջին թուովս կրկնութեամբ երախտագէտ ենք հրապարակական շնորհակալութիւն մատուցանելու Ընդհանրին մեր բոլոր բաժանորդներուն ու մանաւանդ քաղաքս գտնուող ազգային գործակիցներուս և մանաւանդ կառավարութեան գործակից ուսումնասէր յարգելի Եպիսկոպոս Ըսոյ Աղայեանին, որ ազգասիրական սիրով չարժեալ՝ ի սկզբանէ անտի հոգ կրեցին այս ազգօգուտ մէջոցիս՝ ամէն կերպով յառաջանալ ... ամէն փոյթ ... օգտակարութեամբ ... Եգիպտ ։

Բայց կրնանք, յառաջ ալ չենք կրնար ըսել՝ թէ այս մեր օրագիրը ցանկալի նպատակին հասնելու, և հետևաբար ազգին հիմնական փմաքին համեմատ պէտք եղած կատարելութեանը փմաքելու, քանի որ ամէն կողմէն ամբողջութիւնը աւելի գիտենք ։ Բայց այսու ... ամէն փառաւորենք ազգին ուսումնասէր և ան-

կեղծ հայրենասէր Տէրանց ներողամտութեանը, որով հետև անոնց շատերուն այնչափ յոյժն է արդէն, թէ այս գործոյս մեր ձեռք զարկած օրէն հետէ մինչև հիմայ՝ ինչ ինչ խոչ ընդոտնէր և արգելքներ չունեցանք՝ ըստ ամենայն կարողութեան թէ ... նեղ ... անտանելի զիպուածներու չպատահեցանք ։ Արդ առնուած Աստուծոյ սիրոյն ու պարծանաց համար հայրենասիրութեանը ամենայն ձեռք զարկինք ահա երրորդ տարւոյս շարունակելու՝ այս յուսով որ գուցէ անոնք մեր այս տարիման հայրենասիրութենէն ու յաւիտենական զգաստանալով՝ զարդի ի-րենց անուն անմոռաց շարժուածքէն ։

Քաղաքիս գաղղիոյ ընդհանուր հիւպատոս Մէշիւր Անկլէնին գեղեցկամբ՝ երեսփոխ սատ ... գաղղիական Պէրանկասն անուն շոգենաւով Գաղղիա մեկնեցաւ իր առողջութեան համար՝ իր տեղը ... ժամանակ համար ... որ քանի մը ժամանակ այն տեղ մնացած է ։

— Բանակին անուն նաւը՝ Քարանցէլօ յոյն նաւապետին հրամանատարութեամբ ինչ ամէն

Միրայէն Գորդանեան կղզէն ճեպընթաց ճանապարհ ընդնաւորելու, 135,60 դահեկանի մը գնելու ... առած իր մէջ, մանաւանդ 20էն Քիւրօ կղզին ծովերը ... քանակ ... գոյ ծովու ... նաւերու ... քաղաքական ... կը յայտնէին, հարուն մէջ եղած ամեն և բոլոր ... վաճառականներուն ... յափշտակելով կորսուեցին ։

— Լսեցինք որ Կոստանդնուպոլսոյ շոգենաւով մէկ շատ երկրի Երուսաղէմ Ամենապատիւ Հայրապետներ հասան այս տեղ, և յաջորդ քանի մը օրերուն արքեպիսկոպոսի գլուխ ... Ընդհանուր պատրիարքներուն մէջն է Ռուսաց Մեծափառ Թագաւոր Կայսեր Տէրունական գործերու ... Գ. Լուսաւորիչի ։

Կոստանդնուպոլսոյ լրագիր մեր Եղիազարին, ... անուն ձեր մէջ գրած գրեր՝ հետևեալ տարօրինակ լուրը կու տայ ։

Ըստ ... անուն շոգենաւը որ ամէն շաբաթ Կոստանդնուպոլսէն Տրապիզոն երթևեկութիւն կընէ, այս վերջին անգամին ... քաղաքէն ... դարձին, որուն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՔԵՐԹՈՒԱԾ

Նուիրեալ յերջանկայիշատակ Տէառն Տէառն ՄԵԾԱ-ԳՈՅՆ ՆԵՐՍԷՍԻ Աշտարակեցւոյ Հայրապետի ամենայն Հայոց և վեհափառ Սրբազնագոյն կաթողիկոսի և նորընտրեալ Ընդհանուր ։

Մեր 'ի հովիւ Ներսէս
Փառքին յարէն արժանին,
Հայոց 'ի ձեզ 'ի շնորհած
Օրհնելով քեզ յաւէտ քաղցրացի ։
Ընդ երախտագէտ փոխարէն
Նայէ իմ երգ 'ի սիրտով.
Փառք, շնորհ առ մեզ շատ են քոյդ
Զոր նման 'ի սիրտ ըզամէ խօսք ։

Արդ՝ զխորհրդեամբ և անդստ
Իրարու առանց յերդ 'ի ձայն.
Քեզ Հայկազն Ներսէսին.
Ամենայն փառքն 'ի կամաւ ։
Որ յոսկեզօծ արքունիս
Հետ հրացեր մեծութեան,
Քեզ անդ երկինք սան ազգար,
Հաստատուն 'ի կայան ։

Որ մեծ զրեցեր քան զանուն
Փոխ 'ի շքեղ քեզ արդար,
Ընդ քեզ 'ի հնոց ընտանեաց՝
Յորդեալ մեծն զետեղեր,

Եւ քրմանձինք քոյց երկանց
'Ի մօրդ որդւոց Հայկազուն,
Հեռաւոր ազգ 'ի վերայ,
Հնարին եղին Ընդ այդչին ։

Հայն հովիւ քեզ Հանդստեան՝
Ամենուածագեալ 'ի մեր պէտ,
Գիտեր մեզին հիւսեալ ձայն,
Փառաց զաւակն Ներսէսեան.
Փառաց զաւակն սերմանայ,
Օրհնեալ 'ի երկրէ անմահս.
Խնդաց 'ի կոչն անդամուն
Այր եռանդի փառաց քեզ ։

Երբ Պատմակաջ յանկն 'ի յարդ
'Ի կենդանի ջերմ քեզ.
Կեանս խեցին 'ի դարձող՝
Ընդհանուր մաշկեան սուր ժամկ.
Այր գաւառին 'ի մեր՝
Այցելեցիք տարածեր,
Խաղն 'ի զինեալ շամամբոյ՝
Հաստատեալ խնդրեց ։

Ընդ սեամբ եր պատուս
Հոր ոսկեզօծն 'ի պարծ.
Ընդ բեհեզեայ 'ի փայլեալ՝
Տեսք ձգեր փորձանք.
Խաչքի քեզ թէ ընդ որ՝
Ընդունելը 'ի ձախոյ,
Պաշտօն եր սանս ազգային՝
Խոնարհութեան անկեալ ։

Այս ցայտքին զարմանալի՝
Յարատևեմ 'ի հոմանի.
Մեր սուրբ դաւանին 'ի մտանս
Որքան լուր գոյացել ։
Զգայ դարձեալ զոյժն 'ի խինդ՝
Զօրութեան երկրէ քարձ,
Ընդ ազնուացն ընդ լոյսը՝
Զօր բախտութիւն զգեցեալ ։

Պերճ զինուորեան համբուրից
Դու նոր սերմն հայրենեաց
Աստուծոյ զՆէրսէս Գրիգորի
Քեզ Հայոց յաւէտ արժանեաց.
Զ քեզ երախտեաց և սուրբ Հայր՝
Ընդ հաւատարմ կայ աշխարհ.
'Ի նոյն և մեր Հայաստան,
Նոր գաղութին յանդգագրոց ։

Եկեղեցին կեցատուեալ
Քո ձեռն կանգն ցնծացեր.
Զօր պարծանաց վերջ պսակ
Եղելն թագեր հօրեալ ձեր ։
Քեզ մեծագործ Աշտարակ
Քաղաք անմահ փայլ էն.
Զանկիրթն ազգիս, յոր 'ի մարդ՝
Ալ խնդրեցեր յայն Լրին ։

Հայրապետական կերպարան
Լուսաւորչին 'ի հոգին,
Զերծ 'ի մեզոց հեղեղ
Զայն մեզ կեցուցանել Հայոց Հօր ։

մէջը եղած ճանապարհորդներէն երկու պուլղաքացի ուղևորներ իրենց ռուսական աղօթքնին ընելու. ատեն հայոցը ճանապարհորդ մը միամտաբար առանց աղջկէն կ'անցնի , ուղևորներուն մէկը խոկոյն կրակի գէշ գէշ հայհոյանք ընելու հային՝ թէ ի՞նչու համար իրենց աղջկէն համարձակեցաւ անցնելու : Հայն ալ՝ ի՞նչ գէշութիւն ըրած կ'ըլլամ ձեր աղջիկներէն անցնելովս ըսելովն և դեռ որ խօսքը բերանն էր՝ խոկոյն ուղևորներուն մէկը գաւազանը յարձակելով հային վրայ ու գաւազանը վարը խոթելով կը ձգէ, այն ատենը յոյն մըն ալ ծառայենին գտնուելով՝ ի՞նչ կ'ընես Աստուծոյ սէ՞ր մը փոխանը ըսելուչի միայն՝ միւս ուղևորն ալ այս յոյնին վրայ կը վազէ և նոյնպէս զանի ալ չարաչար կը վիրաւորէ , այս միջոցիս շոգենաւին գրագիրը անմամբով՝ այս ուղևորները շատ չարաչար մարդիկներ են , և չըլլայ որ ուրիշ գէշութիւններ ալ ընեն, ուստի քաղցրութեամբ մը կը համոզէ առանց քոյն՝ որ խոհեմութեամբ մը հանդարտեցնէ զանոնք՝ մինչև մայրաքաղաքը հասնիլնին , որ դեռ 24 ժամի չափ մնացեր էր , բայց յիշեալ ուղևորները՝ գրագրին քաղցր խօսքերուն չէ թէ միայն չարութեամբ պատասխանեցին , այլ անիրաւ զարկին ու սպաննեցին զանի : Այս ատենը նաւապետը պարտաւորեցաւ հրամայել իր նաւաստիներուն որ բռնեն կապեն , բայց թէ որ պէտք դէմ դնելու ըլլան նէ՝ չի խնայեն զարնեն : Հայնը շատցաւ և գրեթէ պարիկ պատերազմ բացուեցաւ շոգենաւին մէջ , վերջապէս քաջութեամբ մը վերջացուցին բանը նաւաստիները , որպէս զի երկու չարաչար ուղևորները սպաննելով , կախը խաղաղացուցեր են ,

Իզմիրէն ճամբով հեռագրութեան եղանակ մը գլխաւորը ծանօթ է . առով հեռագրա-

ղութեան ճամբայ մ'ալ գտնուեր է . երկու հազի փարսախ առաջուան խօսքով , իրարմէ հազիւ մղոն հեռու կ'ըլլան , և իրարու պէտ՝ նշանն ալ՝ և անկից ալ աւելի ատեն յանդգնելով կը խօսուին . խօսքերուն միջին է Պ . Ալզաուերս . որ երկու տարի առաջ փարիզ փարիզեան մը հեռ խօսքեր և յաղթեր է . մէկայն է Պ . Կ օքսի (Կ ոլեքր) . Երկոտք ճամբուն վրայ պէտք եղած պատրաստութիւնները աղէկ եղած են . որ ելեկտրական հեռագրութեան թելը ուզածնուն պէս բանի :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

30 Մայիս :

Բարձրագոյն Դրան ատելթմին ամենանուիրեան հանդէսը՝ ուրբաթ օր սկսաւ եղաւ . և մի և նոյն պայծառութեամբ կը շարունակուի : Ամեն օր Հայասար փաշայի ընդարձակ պալատփայը խուռն բազմութեամբ լեցուն է : որոնք մայրաքաղաքիս բոլոր կողմէն կը փութան գալու : Ամեն մեծամեծ պաշտօնատարները , զանազան ազգաց կարգաւորները և երևելիները հետզհետէ հրաւիրուեցան այս ուրախակցութեանս մասնակից ըլլալու համար : Եփրուզարին օր բարձրագոյն Մեհմէտ Ալի փաշայն ճաշի հրաւիրեց Աւագութեան խորհրդարանի անդամները՝ Երեկեան օրն ալ Հայոց , Հռովմէական Հայոց , և Յունաց ազգաց պատրիարքները , իրենց փոխանորդներով , Հրէից մեծ Ռապպին՝ Սամոսի իշխանը և այլք . որոնք ամենն ալ փառք՝ . արտաքին գործոց պաշտօնատարին նախագահութեամբը փառաւոր խնջոյք մը նստած էին : Բարձրագոյն մեծ փոխարքայն ալ՝ մեծ ճաշ մը հրաւիրեր էր փոխանորդ կարիճ փաշային՝ Հիւսէյին փաշային՝ Մուսթաֆա փաշային՝ Նամիք փաշային և Արիֆ փաշային : Ճաշէն յառաջ փոխանորդ կարիճ փաշային՝ Օգոստափառ կայսեր ներկայացաւ իւր խոնարհ ակնածութիւնը՝ Արքին Մեծափառութեանը մատուցանելու , որ բարեհաճեցաւ մարդասիրաբար երկար ժամանակ այս նախերկց պաշտօնակալին հետ խօսակցելու : Նմանապէս ուրիշ շատ փաշաներն ալ՝ Մեծա . Կայսեր ներկայացան նոյն օրը :

Այս օրս ալ՝ մեծ հրաւէրը կայ զանազան ազգութեանց պետերն հիւրընկալելու : Այսոնց համար ալ մեծ պատրաստութիւններ եղած արքէն : Երեկուան գէմ Օգոստափառ Կայսերը ընդունելու է իւր փոխանորդ հիւրերը :

Գիշերը մեծ հրախաղութիւններ եղան և հասարակաց ուրախակցութիւնները կը շարունակուին :

—Քանի մը օրէն հետէ կառավարութեան գործակալները՝ քաղաքականութեան փայտը մը գրաւեր՝ հարամնայ փառաւոր հանդէսին պատճառաւ , բայց այս հանդէսս վերջանալէն օրը վերջանալով , կ'ըսեն թէ՝ մեծ փութով Նիկոմիդ և Հոլանտային գործոց վրայոք պարապելու են :

—Անցեալ կայսերական բարձրագոյն Դրանն մեծ դուրսին դրսոտը՝ յանկարծ ամբողջին ըլլալու էր , բայց հիմայ այս ամենը ցիրարհամեր է գալու :

Անցեալ կիրակի օր հասաւ այս տեղ , Աբդլը Եգիպտական Ջիզիրէ , որուն մէջն էր փոխանորդ Սէմիր պէյը , որ այս Կ անձին յանձնուած է Եգիպտոսի փոխարքային կողմանէ բարձրագոյն Դրանը ատելթմին ամենանուիրեան համար ընծայուած ճեպ ընծայները նոյն իշխանուհիին մատուցանելու . (ինչպէս որ առաջիկայ ալ ծանուցեր էինք) , և յիշեալ Սէմիր պէյը այսօր Մեծափառ Կայսրին ներկայանալու է :

Ո՛ր գնեցաւ Հայաստան ,
Իւր 'ի նախնին յուսկեդար .
Ուր Հայկայն Արմենակայ՝
Հանգչին բարձեր զոհպար :

Ուր 'ի մասնց 'ի հայրենած՝
Կրայ ազգին խանձարուր ,
Ուր շնորհացն մատուցանէ
Աղգիս 'ի բաշխ յորդնորդի :
Աղգիս հայոց Հոյնք քաջ
Հայն անքթիթ հսկեցեր ,
Օնոր 'ի զայլոց , 'ի փարախ
Հօտն 'ի յոտին կացուցեր .

Իւ լուսաւորչ 'ի յարոտ
Գ օլ խմբեցեր գնոյն .
Հոգւոյն տանել 'ի ծագոց
Հեղեամտքէ 'ի դրախտն :
'Ի գուլտիս 'ի փայլ՝
Հայաստանեայց 'ի ծմակ ,
'Ի ձայն Հովուին 'ի գողորիկ
Հոյեան հանգեաւ երամակ :

Այժմ 'ի հովիտ անձկութեան ,
Հօտն 'ի պատակ Թափառի ,
Սողորմ բասայ պարայած՝
Հետս 'ի Հովուին գինքիւ ,
Դարձիր 'ի շնորհս երախտեաց
'Ի գութ հոգւոց վէն փրկեալ
Իւանց ձմեռն և անձրևք

Արդ. ժամ է Փն ժամ խնկեալ :
'ի Մուրբ Էջմիածին . 15 ապրիլ 1843 :
Ամենախոնարհ ծառայ
Եփր. Վարդապետ Այնթապեան :

Յամին 1840 , հոկտեմբերի 6ին , Մուշ Էջմիածնայ [illegible] նուիրակ :

Գերապատիւ Տեառն

Ո՛վ այս ակումբ մեր գաւաւկաց
ըլ՞ և գոլուսա ձեր Արրագանք :
Ա՛ թէ ծաղկեալ գարուն փոփոխ
յոյր մանկական կմալքն հասով :
Այն աշխ այս մեր գարնան
խրատ գարուն փթթեալ ուսմամբ :
Իւ մարդասանկիս մատաղահաս
հիւսեմք զծաղիկ նուրբ գիտութեանց :
Անուշ 'ի ձեռ մաղթեմք պտուղ
ծաղկիս ուսման մեր երամոյ ,
Օր չափ կարեայս գոլեաց պտղան ,
'ի խոր սրտէ բերել յնծայ :
Դեռ հայտ ական հայեցարուք
ընդ ջանս ուսման արդեգրացս :
Ձեր և զարոցս , Ձեր եմք բոլոր
Ձեզ շնորհակալու մեք յամեն օր :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՔ

Օդը ... նշաններ՝ անասուններէն առնուած :

Երկրագործները և պարտիզի տէր եղողները անասնոց բարքը և գործքը դիտելով՝ և անդամ անդամ փորձելով՝ տեսած են որ՝ օդոյն այլայլութիւնը անասունները առաջուց կ'իմանան և կ'իմացնեն իրենց գործքովին . անոնց շատին և գրեթէ ամենուն ալ բնական պատճառը խմացուած չէ , ինչպէս աստղաբաշխներն ալ որոշեալ ժամանակ խօսելուն պատճառը շատ ատեն չէ գիտցուիր . բայց այնպան փորձեր և դիտողութիւններ եղած է որ՝ բան խղճի ճշմարտութեանը վրայ կասկած չկայ : Այս նշաններէս մէկ քանին հոս գնենք :

Գիշերը մէջտանէն գարնան ատենը բադը (էօրտէկը) և ուրիշ ջրային թռչունները յաճախ ջուրը կը մտնեն իրենց գլուխը ջուրին մէջ պահել կ'ուզեն , կը պարզեն՝ և այս գիս այն գին կը թոչչեն :

Օրեօրը (խըլունդ ըճը) գետնէն խիստ մեծ կը թողէ . մանաւանդ ջուր անցնել նէ՝ շատ վար կ'իջնայ . ջուրին վրան թևերը բացած կ'երթայ . ջուրին երեսը անանկ մը քերելով կ'անցնի որ՝ ինքն ալ կը թրջուի :

Գորտերը աւելի ուժով և աւելի երկար ատեն կը խօսին :

Բուն (պայղուշը) լալու ձայնի պէս ձայն կը հանէ : Իշը քթերուն ծակը կը բանայ ու գէպ 'ի երկին-

—Յունաց նոր պատրիարք գերապատիւ Անթիմոս այս եպիսկոպոսը՝ չորեքշաբթի օր ՄՆՏ. Դրանը ներկայացաւ, որ իւր սովորական մարդասիրութեամբը երկար ատեն անոր հետ իւր ազգային փոյթը խօսելէն ետքը՝ բարեհաճեցաւ Մեճիտիէի նշանը տալու՝ նոյն նշանին վերաբերեալ բոլոր պատուութիւններով, ետքը խոստացաւ Յունաց դպրոցներուն ծախքին համար ... հազար դահեկան տարեկան բաժին մը շնորհել :

Կըսեն թէ՝ նոյն պատեհ նշանը՝ Հայոց ազգային պատրիարքներուն ալ տացուելու է :

—Կերամանու նախկին իշխան Նամիկ փաշէրը Ալեքսիան ... հետէ Կոստանդնուպօլիս եկ[ած] ... Դրան հրամանաւ. Պօլիս ... քաղաքը ... կըսեն թէ ... Կերամանու քանի մը գլխաւոր չէ ... խորհրդականից ըլլալուն համար է եղեր :

—Փարիզէն կըգրեն թէ՝ գաղղիացւոց թագաւորին փոքրիկ որդի բարձր. Մոնպանսիէի դուքսը՝ այս ամսուան մէջ ճանապարհորդութիւն ընելու է դէպ 'ի Եգիպտոս և մինչև Կոստանդնուպօլիս :

—Կըհաստատեն թէ՝ օսմանեան նաւատորմիղէն քանի մը մեծ և քանի մը փոքրիկ նաւերով ... մեծ ծովակալին հրամանաւ ... դէպ 'ի Անտիգօնիա և Արշիպեղագոսի մէջ երթալու է, և կարելի է որ մինչև ... կղզիներն ալ պտըտի :

ԿԵՐՊԻՆ · 14 Մայիս :

... կը գրեն թէ՝ նոյն քաղաքին բնակիչները իրենց նոր կառավարիչ փաշէ. Ալի փաշային գալը լսելով՝ մերժեցին զանի ընդունելու, և այս ... ուղեկալ իւր հետևորդներով որ քը-ռան հոգին միայն կը բաղկանայ՝ ամբողջ մանկա քաղաքը, բայց 300ի չափ հանեալ ... պէտ դնելով ... և ներկայ ամսոյ 9էն հետէ կարգին գործած է : Այս անկարգ անցքին ժամանակը՝ կըսեն թէ նոյն քաղաքի ... դերանոցին բժիշկը վիրաւորուեր է : Այսու ամենայնիւ Վանի բնակիչները ... իրենց յանձանքը խոստովանելով՝ Երզրումի ընդհանուր կառավարիչին ... գիր մը գրեր են, որով յանձանքը բոլորովին Ալի փաշային վրայ ձգել ուզելով թողութիւն խնդրեր են :

Կիլիկիոյ նոր կառավարիչն ալ՝ նոյն քաղաքի ժողովուրդէն շնորհակալեցաւ և նմանապէս պատուուեցաւ այս տեղ գալով :

Այս գործերը թէև ծանր կերևնան նէ ալ՝ բայց մեծ բան մը չեն. և յուսալի է որ նահանգիս ընդհանուր կառավարիչը աղէկ միջոց մը գործքի դնէ այս մոլորեալ մարդերը հնազանդեցնելու համար : Իւր անշուշտ յուսալի է որ՝ ... փոխանորդ կառավարիչը իր խոհեմ ընթացքովը շուտով պիտի զգաստացունէ զանոնք :

ՄԻՏԻԼԼԻ · 24 Մայիս :

Այսօր այս կղզւոյս մէջ տօնախմբութեան մեծ հանդէս մը կը կատարեն, Օսմանեան Օգոստափառ կայսեր գահակալութեան տարեդարձին պատճառաւ. բոլոր հիւպատոսարաններուն դրօշակները պէտք զարդարուած են, և երեք գիշեր լուսաւորութիւն ըլլալու է :

Օկլիմօ նաւահանգստին հանդէպ ... նոր երևոյթ մը կը մտնէ ... այս ժամ : Այս ջուրը ... կարգին ... կը վազէ, և գիշերը՝ ... պէս կը հոսի :

Աղէկ նոր բերքը շատ աղէկ երևցած ունի :

ԵԳԻՊՏՈՍ

Աղէքսանդրիա · 14 Մայիս : Քաղաքական բան մը չկայ ծանուցանելու, բարձրապատիւ Մէհէմմէտ Ալի փաշային այս տեղը է չորանալ, և Գահիրէէն եկած վերջին գիրերը կը ծանուցանեն թէ Իպրահիմ փաշային կատարելապէս առողջացած է իւր հիւանդութենէն :

Այս տարւոյս մէջ բաւական առևտրական գործառնութիւններ եղան. կառավարութիւնը՝ 15 հազար գանթար բամպակ, 7 ... գանթարը՝ 10 հազար ... 40 դահեկանով, և չորս հազար գանթար ... (ձերձիմ) 47 դահեկանով Պ. ... վաճառեց : ... Ալեքսանդրին ալ՝ 3 հազար գանթար բամպակ 7 ..., և 5 հազար գանթար ... (բէթէն) 125 դահեկանով վաճառեց. նմանապէս Պ. ... ալ՝ 10 հազար ... վաճառեց 40 դահեկանով ... :

ԵՒՐՈՊԱ

Պէրլին 23 Մայիս : Քաղաքական պատերազմի վերջին անցքերը՝ ... համար շատ անյաջող էր, որոնք թէև յառաջին անգամին յաղթող եղան, բայց ետքը իրենց թշնամիներէն նեղուած ըլլալով և խոտորելով յաղթուեցան, բաւական անձինք ալ կորսուեցան և շատերն ալ ցիր ու ցան եղան : Բայց երջանկաբար այս ամեն անցքերը 'ի վերջոյ վախճան մը ունեցաւ, վասն զի ... փաշային հրամանաւ և մեծ ... ներուն խնդրուածքով ... փոխանորդները և ... գլխաւորները այս տեղ ժողովեցան, և ամսոյս 20ին երկու կողմանէ զինադադարութիւն խոստացան, և այս հաշտութեան հաստատութիւնը՝ մինչև Կոստանդնուպօլսէն գալու՝ այս երկու ազգին գլխաւորները երաշխաւոր եղան, որ նոր յարձակում մը չըլլայ, և խոստացան որ՝ անմիջապէս յառաջ տանեն և պատժեն այն մարդը՝ որ ... թիւն մը և աւերիչ յանցանք մը ընելու ըլլայ :

Կըսեն թէ ... այս երկու ցեղերուն ... փոփոխութեանը համար ... գին մը որոշելով. որով կը յուսացուի թէ վերջ ըլլայ այս վէճը :

...կերկրցունէ, որպէս թէ օդոյն մէջ եղած փոփոխութեան հոտառութեան համար :

Արջերը արտաքոյ մը հաւկիթները հովին ... դուրս կըհանէ :

Թռչունները · խոզանդը (...) և հա... (սողունները) պատերուն վրան կ'ելլեն ... :

Ջուրը իր թևերը կըփետտէ, և ձուկերը ... պէս ձայն կըհանէ :

Եղջերուները և խոյառածները (...) ... մէկ տեղ կըժողվուին խումբ կ'ըլլան, և ... (չաքիլ) պէս ձայն կըհանեն. սև ագռաւներ ... շատ անգամ իրենց բնական ձայնը կըհանեն :

... ... կոկորդ թռչունք ... պէս ձայն կըհանէ :

Ոստրէ վրայ թառող թռչունները ամենն ալ ... կըհնճեն :

Անգղները ... շատ հեռուն չեն երթար ... իրիկուն չեղած՝ և բոյներնին ... ամենը մէկէն փեթակը կըդառնան :

... իրենց ... աւելի ... ... որ՝ մէկալ օրերը անձրև պիտի գայ :

... իրենց սովորութենէն աւելի հողի վրայ ... նէ՝ այս ալ անձրև գալու նշան է :

... գործերը շատ մէկէն իրիկուն առտն ... կ'ելլեն . նմանապէս հողի որդերն ալ դուրս ... , գետնի վրայ կըսողոսկին :

... (...) իրենց սովորակա-նէն աւելի արտորայով դէպ 'ի փորէն նէ՝ անձրև գալու նշան է :

Ձիաները սովորականէն աւելի մարդը կըքծեն և անհանգիստ ըլլան, և ... ալ իրենց ... կըլսեն նէ՝ մրրիկ և փոթորիկ պիտի ելլէ :

Այծերը ... (...) և ... (...) զալը՝ ... նշան է. և ... դէպ 'ի հարաւ երթան նէ՝ ... է :

Այսօրուայ ... նոր գիւտ :

Յայտնի է որ փառօրը բաց տեղ մը ... թագաւորութիւնը իրեն կը քաշէ և ... : ... Գաղղիոյ ... 15 քիլօկրամ (12 հօխա) ... 64 ... ... խառնելով ... (թոփ թոփ ըլլար) · ... այսուհետև ... գործն է :

Գնահատ ... Եւրոպայի ... թագաւորներուն և իշխաններուն վրայ ... :

Ինչ Եւրոպայի թագաւորներուն և իշխաններուն մէջ, որոց մէկն է Ամերիկա Պրէզիտէնը, երեքը այս 1845 թուականին ... 70 տարիքէն անցած են : Հոլլանտայի քահանայապետն է 79 տարուան և 3 ամսուան, և Շուէտի թագաւորը ... Եւրոպայի իշխաններուն ամենէն մեծը ... մնաց : Հանովերի թագաւորը 73 տարուան 7 ամսուան է : Պաւարիայի թագաւորը 71 տարուան 3 ամսուան է : Այլ իշխաններէն, որոց կարգը կըսկսի Վիւրթեմպերկի թագաւորը՝ ... կայսրուհին, Հէսէ Տարմշտատի և Մէքլէնպուրկ Շվերինի և Սաքս Վայմարի և Օլտէնպուրկի մեծ դուքսերը, ... հոգի կայ, որոնց տարիքը 60էն մինչև 70 են. 50էն մինչև 60 տարուան եղողներն են տասն և չորս հոգի, որոնց կարգին են Ռուսիոյ կայսրը, Տանիմարքայի և Պելճիքայի և Հոլլանտայի թագաւորները, Պաատէի մեծ դուքսը : 40էն մինչև 50 տարուաններն են 13 հոգի, որոնց մէջն են Յունաց ... թագաւոր կայսրը, Պրուսիայի և Սարտենիայի և Սաքսոնիայի և Շուէտի թագաւորները, և Թոսքանայի մեծ դուքսը : 30էն մինչև 40 տարուան 3 հոգի կան, որոնց մէկն է Նափոլիի թագաւորը : 20էն մինչև 30՝ եօթն հոգի են. Օսմանեան տէրութեան մեծափառ կայսրը, Յունաստանի թագաւորը, Անգղիոյ և Փորթուգալի թագուհիները, Մէքլէնպուրկ Շվերինի մեծ դուքսը, Նասաուի և Սաքս Քօպուրկ Կօթայի դուքսերը : Երկուք ալ կան, որոնց տարիքը 10էն ու 20էն մէջն է. և ասոնք են, Պրէզիլիոյ կայսրը, որ 19 տարուան մէկ ամսուան է, և Սպանիայի թագուհին, որ տակաւին 14 տարուան 3 ամսուան լրման չկայ : 1844 թուին մէջ՝ երկու իշխանութեան փոփոխութիւն եղաւ. Յունվարի 29ին մեռաւ Սաքս Քօպուրկ Կօթային դուքսը Էռնեստ, և յաջորդեց Էռնեստ երկրորդը. Մարտի 8ին ալ մեռաւ Շուէտի թագաւորը Յովհաննէս Կարոլոս ..., և յաջորդն եղաւ Օսկար առաջին.

Ճանապարհները շատ վտանգաւոր են, և քաղաքներուն հաղորդակցութիւնները շատ դժուարին. մինչև հիմայ այրած գիւղերուն թիւը 80ի կը հասնի, որոնց երեք մասին երկուքը քրիստոնեաներուն է։ 15էն 17 վանք աւեր դարձաւ և այսօր 25 հազար հոգիէն աւելի առանց կերակուրի և առանց ապաստանարանի Պէսարապ՝ Չահլէ՝ Սայտ և Պէյրութի մէջ կը կենան։

Ներկայ ամսոյս 12ին Մարոնիներուն պատրիարքը գերապատիւ Տ. Յովսէփ Հապէշը մեռաւ, և նոյն ցեղին եպիսկոպոսները Քէսրուանի մէջ Պէքֆէրքի գիւղը հաւաքուեցան՝ նոր պատրիարքի ընտրութեան համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐՔ

ԱՆԳԼԻԱ

Անգլիոյ մէջ սոսկ վաստըկելու նոր դուռ մըն ալ բացուեր է. շատ տարի կայ որ Անգլիոյ շատ տեղեր գետնին երեսէն շատ կամ քիչ խորութեամբ Մամութ ըսուած կենդանիի շատ ոսկորներ կը գտնեն։ Այս կենդանիին ազգը՝ հիմայ աշխարհքիս բնաւ մէկ կողմը չի գտնուիր. կերեւնայ որ տեսակը հատած է. ատամները և ոսկորները՝ որ գետնի տակէն կը հանեն, շատ առատ են. փոսֆօրի (ֆիւսֆիլի) ամէն աղէկութիւնները ունին. և անոնցմէ աւելի աղէկութիւն ալ ունին՝ որ շուտ չեն կորսուիր. և որքան կենան նէ՝ հին փոսֆօրի չափ չեն դիմեր։ Քէմպրիճ և Նօռֆօք և Օմֆ և Լինքոլնշըր քաղաքներուն վաճառականները ընկերութիւն բացած են, որ մարդ պիտի հանեն. այս ոսկորները ուր որ կայ նէ հանել պիտի տան և բանեցունեն։

Այս ընկերութեանս բանը շատ յաջող կ'երթայ. անցած տարի ընկերութիւնը՝ 1,600.0000 լիպրայէն աւելի Մամութի ատամ և ոսկոր հանեց. ամէնն ալ Պետերսպուրգ հասան, և միջակ ծախքը անունով ծախուեցան, բաւն փոքր փոսֆօրէն 100էն 30, 40, և մինչև 60 աւելի գնով։ Այս փոսֆօրով շինուած բաները Անգլիոյ մէջ շատ մեծ յարգութիւն ունին։

ՊՐՈՒՍԻԱ

Պէռլինէն կը գրեն կ'ըսէ Կառլսրուհի օրագիր մը, որ Ռոնժ քահանայն (որուն համար անցեալ թիւերուն մէկին մէջ ընդարձակ գրեցինք) Պրուսիոյ տէրութեան պաշտօնէից գործակալ նախարարին ներկայացեր և շատ յարգութիւն տեսեր է։ և ապրիլի 20էն ալ Պրուսիոյ թագաւորազուն իշխանին հաղորդակցութեան պիտի միջնորդ եղեր. և նոյն թագաւորազուն իշխանը՝ տղուն կնքահայր պիտի ըլլայ եղեր։ Թէպէտ Ռոնժ իր նամակին ստորագրութիւնը Հռոմէական քահանայ կը դնէ, բայց հռոմէականները անիկա հոգևոր պաշտօնէն կը զրկեն, լուտերականները կը յարգեն։

— Պրեզլաւ քաղաքէն՝ մարտի 31էն փոստով եկած Գերմանիայի օրագիրին գրեր են, որ այս կերպով փնտռելին ամէն եկեղեցիներուն մէջ քարոզեն եղեր Պէրլինէր անուն քահանայի մը դէմ՝ բանադրանք կարդացուեցաւ։

Բայց վերը գրուած գլխաւոր յանցանքը այս էր որ Ռոնժ քահանային հոգևոր պաշտօնէն զրկուելէն ետքը՝ մտիկ չընելով քահանայապետութեան ըրած ատենը՝ նորէն ալ Թէպէտ հռոմէական քահանայ, բայց անոր հաղորդ գտնուեր է հրապարակաւ. նոյն օրը նոյն եկեղեցւոյ մէջ քարոզ ալ տուեր է. և անկից ետքը հռոմայ եկեղեցին ձգելով Ռոնժին միաբանուած ըսուած եկեղեցիին հետ միացեր է։ Բանադրանքի թուղթին թուականն է մարտ 25. և ստորագրութիւնը՝ Կանիէլ Լատուսեք եպիսկոպոս։ Պրեզլաւ Պրուսիոյ իշխանութեան տակն է, և Պրուսիոյ թագաւորը Լուտերական է։

ՆԵՊՈԼԻ

Նեպոլիի օրագիրները կը ծանուցանեն թէ իրենց Սիկիլիոյ թագաւորը և բոլոր ընտանիքը՝ որ բաւական օրէ հետէ Հռոմ գացեր էին. մարտի 26ին անկից ետ դառնալով Կասերթա եկեր են, և քանի մը շաբաթ ալ այնտեղ կենալէն ետեւ Նեպոլի վերադառնալու են եղեր։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ՊԱՆԹԱՄԻ

Հետագայ յօդուածը գաղղիական Սիէքլ անուն օրագրէն գաղղած է՝ մեր յարգի ընթերցողներուն հաճելի լուր մը սեպելով։

Ճաւայի կղզւոյն մէջ, Պատաւիոյ և Սամարանկայի քաղաքներուն մէջ տեղը, Պանթամ թագաւորութիւնը կը տարածուի, որ թէև Հոլանտայի իշխանութեան տակն է, այսու ամենայնիւ ժամանակոր տէրութիւն մըն է, ազատ իշխան մը և կառավարութիւն մը ունենալով. Այս երկիրը շատ մեծ չըլլալով անգամ՝ հարուստ է և ծաղկեալ, և շատ տարիներէ հետէ կիներէ կը կառավարուի և կը պաշտպանուի, որոնք շատ բանաւոր կառավարութիւն մը կը պահեն։ Թէպէտ իշխան մը կ'ընտրուի Սուլթան պատուանունով։

Իր բարձրագոյն խորհրդարանը երեք կիներէ բաղկացեալ է, որոնք իրենց երկրին գործերը կը կառավարեն, նմանապէս ուրիշ բոլոր պաշտօններու մէջ ալ կիներ կ'ըլլան են. Երիկ մարդիկ միայն երկրագործութեան առևտուրի և արհեստներու կը պարապին։ Երկրիս փոքրիկ բանակը Ամազոններէ կը բաղկանայ, որոնք տասը տարեկան ըլլալէն ետեւ զինուորութեան մէջ կը մտնուած են։ Սուլթանին մասնաւոր պահապան զօրքերը 100 կիներ են, որոնք ձի հեծնելու համար Եւրոպայի զօրքերուն պէս համարձակ են, և ատոնք են թագաւորութեան ընտրեալ զինուորները։

Այնոց զէնքերը սրածայր փոքրիկ նիզակ մը կ'ըլլայ որոնք յաջ ձեռքով կը գործածեն. յառաջ աղեղ և նետ կը գործածէին, ինչպէս որ Անգղիացի լորտ Մաքարթնէյը այնպէս զինաւորուած տեսաւ, երբոր 1794ին անոնց թագաւորութեան այցելութեան գնաց. բայց հիմայ կարաբին (գերբեր) տեղը հրացան մը կը գործածեն մախաղի փոխ (օմուզ գայըշը) մը մէջ և մէկ ձեռքով կը պարպեն պահու ձին ընթացած ժամանակը հրացանին ոտքը յաջ ուսին վրայ հաստատելով. կառավարութիւնը այս հետաքրքրական սովորութիւններուն կը պահպանէ։

Բարձրագոյն իշխանութիւնը՝ արուէ արու ժառանգական է և անդրանկութեան իրաւունքով։ Իշխանին թագաւորութեան օրէնքները՝ ամուսնանները կը ներկայացունեն անոր իրենց ընկերներէն՝ որոնք մինչև 16 տարեկան հասակը մնան պիտի ըլլան, որ անոնց մէջէն ընտրէ մէկը իրեն թագուհի ըլլալու։ Ամուսնութենէն երեք տարի ետքը թէ որ Սուլթանը զաւակ մը չունենայ և կամ միայն աղջիկ են ծնածները, կինը ամուսիններէն վերստին մէկ ուրիշը ընտրել, որ առաջինին պէս օրինաւոր կ'ըսեն. բայց այն թագուհին պատուանունը չի կրնար պահանջել։

Թէև որ թագաւորը առանց արու զաւակ մը ունենալու մեռնի, ամուսիններուն մէջէն 100 ծաղկահասակները կը հաւաքուին և իրենց ընկերներուն զաւակներուն մէջէն մէկը կ'ընտրեն որ ամէնէն արժանաւոր ըլլայ Սուլթանին յաջորդելու։ Այն ժամանակը նոր թագաւորը կը հրատարակուի և ամէն մարդ անոր կը հնազանդի։ Մայրաքաղաքը կղզւոյն ամէնէն չքնաղ տեղն է, բերրի դաշտավայրի մը մէջ՝ կանաչազարդ ծառերու մէջ տեղը տարածուած, երկայն և ընդարձակ ճանապարհներ մը բաղկացած է՝ շուրջանակի երկայթքով՝ բազմաթիւ բնակարաններէ շրջապատուած ըլլալով։ Քաղաքին մէջ տեղը երկու ընդարձակ և աղէկ զինուորուած բերդեր կան, որոնց մէկը անդամենի բերդ կ'ըսուի, որ Սուլթանին պալատը կը պարունակէ, և լայն և վայելուչ շէնք մըն է, ուր տեղ Ամազոնները կրնան պաշտօնն մը դէմ դնել։

Բոլոր կիները քաղցրաբարոյ և հիւրասէր են, երբոր օտարական երեւելի մը այս երկիրս գայ՝ շատ մեծ պատուով՝ արքայական պալատը կ'ընդունի։ Այն կինը որ այցելուի սենեկապետութեան պաշտօնը կը կրէ, յանձնուած է անոր եկողին ամէն պէտք եղածը հոգ տանելու։ 1843 ամին Պատաւիոյ կառավարիչ Պանթամի թագաւորին 3 հոգի զօրաց գեսպանութեամբ որ անոր հետ գործքի մը վրայ միաբանին Պ. Սան Հիւսէն անուն երեւելի անձը՝ որ այս երթողներուն գլխաւորն էր՝ Սուլթանին պալատէն եղած հիւրընկալութեան վրայ շատ զմայլեցաւ։ Սան Հիւսէնին և անոր ընկերներուն վրայ մեծ և քաղցր փոյթ մը ունէին, ամէն մեկերնուն ծառայութեան համար երեքերկու ծաղկահասակ աղջիկ կարգադրուած էին։ Ինչ ատեն Պ. Սան Հիւսէն՝ ուզեց անկից մեկնելու շատ յարգական տարփանքներու դէմ ընելու պարտաւորեցաւ, վերջապէս Պատաւիա դառնալու հարկաւոր գտնելով՝ Սուլթանէն հրաժարական հրաման առնելու գնաց նէ՝ այս բանը մեծ ապաշխարանք բոլոր պալատականներուն,

Ամազոններուն ծաղկահասակներէն և զինուորներէն 20 հատ ուղղեցոյց տուին ճանապարհորդներուն և այս ուղղեցոյցները վկայանէն և անոր հետեւորդներէն պատուելէն յառաջ՝ Սան Հիւսէնին բոլորտիքը հաւքուեցան, ամէն մէկ ամպոյն իրենց հրացանը յաջ ձեռքով բռնեցին, ետքը պարպելէն ընծայ բարովի ձեւով։

Պանթամի թագաւորութիւնը երբեմն ժամանակ հզօրաւոր և հզօր էր, և հիմայ թէև աղէկ ծաղկեալ և մշակուած է, բայց քաղաքականութեան կողմանէ անկշռած է. Հոլանտացիներուն բոլորտիքին անոնց տիրելէն՝ Սուլթանին վրայ ունեցած համարումն է, որ իրենց հարկը անվրէպ կը հատուցանեն և իրենց պարտականութիւնը ճշդութեամբ կը կատարեն, նաեւ Սուլթանը՝ Ճաւայի ամազոններուն օգնականութեամբ իր երկիրը բարւոք կառավարելէն է։

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Իզմիր 2 Յունիս։

Լօնտրա	109	109 ½
Մարսիլիա	170	171 ½
Թրիեստ	441	443
Վիեննա	400	
Ճենովա	170	
Հոլանտա	360	
Փարիզ		

Պօլիս 30 Մայիս։

Լօնտրա		
3 ամիս ժամանակաւ	110	
Մարսիլիա	170	
Թրիեստ	440	
Վիեննա	445	
Լիվօրնօ	144	143
Ճենովա	171	

Ի ԶՄԻՒՌՆԻԱ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ